

Utgångspunkt för arbetet med barn och ungas delaktighet

Information för dig som ska hålla i konsultationer.

UTGÅNGSPUNKT

Vår utgångspunkt är att varje organisation som är aktiv i arbetet med FN:s rekommendationer och konsultation med barn tillsammans kan göra en bedömning av på vilket sätt gruppen har möjlighet att göra barn delaktiga och hur den processen ska se ut. Det är ett gemensamt ansvar. Våra kontexter och erfarenheter skiljer sig åt och även de ämnen vi arbetar med. Detta styr våra metodval.

Vi har dock en gemensam utgångspunkt från barnrättskommitténs 9 punkter för processer där barn deltar. Det innebär bland annat det ska finnas informerat samtycke från de barn (och vårdnadshavare) som ingår i aktiviteter kopplade till tilläggsrapporten. Det innebär också att vi organiserar arbetet på ett sätt som är säkert, tryggt och meningsfullt för deltagande barn.

NIO KRAV SOM KVALITETSSÄKRAR PROCESSER FÖR BARNNS DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE

FN:s barnrättskommitté har listat vilka krav som ska ställas för processer där ett eller flera barn hörs och deltar. Syftet är att kvalitetssäkra de aktiviteter som görs med barn. Processerna ska vara:

1. TRANSPARENTA OCH INFORMATIVA

Barn måste få fullständig och målgruppsanpassad information om sin rätt att fritt uttrycka sina åsikter och att hänsyn ska tas till åsikterna. Barn måste få information om vad syftet är med att delta, hur det ska genomföras och potentiella konsekvenser för dem och andra.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Har barnet fått tillräcklig information om processen (syfte, omfattning, potentiella fördelar och risker) för att kunna fatta beslut om de vill vara med?
- På vilket sätt har de informerats? Har information delats på ett barnanpassat sätt, på ett språk och i ett format som barnet kan förstå och ta del av?
- Har relevant information om processen delats med barnets vårdnadshavare för att säkerställa samtycke och att de kan uppmuntra barnets deltagande?

2. FRIVILLIGA

Barn ska aldrig tvingas att uttrycka åsikter mot sin vilja. De ska informeras om att de kan avsluta sitt deltagande när de vill.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Är barnets deltagande frivilligt?
- Har barnet fått tillräckligt med information och tid på sig för att kunna fatta beslut om de vill delta eller inte?
- Kan barnet avsluta sin medverkan när de önskar?

3. RESPEKTFULLA

Barns åsikter ska mötas med respekt och barn ska ges möjlighet att initiera idéer och aktiviteter. Vuxna som arbetar för och med barn ska erkänna, respektera och stötta barns idéer, handlingar och bidrag.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Har hänsyn tagits till barnets egna förutsättningar kring tid? Krockar aktiviteterna med skola, arbete eller fritid?
- Kan ledare arbeta vid tider som bäst passar medverkande barn, till exempel på kvällar och helger?
- Finns det stöd från vuxna i barnets liv för att delta? Till exempel möjlighet att ha med sig någon för att känna sig trygg eller praktiskt stöd genom tolk.
- Planeras aktiviteter på ett sätt som uppmärksammar barnets färdigheter och intressen, som bidrar till ett tryggt klimat och där respekt visas för åsiktskillnader mellan deltagarna?

4. RELEVANTA

Barn ska ha möjlighet att använda sig av sina erfarenheter, kunskaper och färdigheter för att uttrycka sina åsikter om frågor som har verklig relevans i deras liv. Utrymme måste skapas för att barn ska kunna belysa och ta itu med problem som de själva identifierar som relevanta och viktiga.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Är mål och de frågor som uppmärksammas intressanta och relevanta för barnets egna liv?
- Ges barnet utrymme att lyfta fram frågor de själva tycker är relevanta och viktiga?
- Känner barnet press från vuxna att delta i aktiviteter som kanske inte känns relevanta för dem själva?
- Stöttas erfarenhetsutbyte, lärande och nätverk bland barnen?

5. BARNANPASSADE

Miljöer och metoder ska ta hänsyn till och spegla barns förmågor och intressen. Det måste finnas tillräckligt med tid och resurser för att säkerställa att medverkande barn är tillräckligt förberedda, har självförtroende och möjlighet att bidra med sina åsikter. Olika barn behöver olika typer av stöd och olika sätt för att engageras i processen.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Används barnanpassade metoder?

Det handlar om att skapa ett tryggt och välkomnande forum. Att variera upplägg och metoder, skapa utrymme för kreativitet och barnets idéer och behov. Det är viktigt att tänka igenom om det finns moment eller övningar som kan vara svåra för vissa barn.

- Används barnanpassade mötesplatser, som är tillgängliga för alla barn?

Det handlar om att miljön behöver vara fysiskt tillgänglig, till exempel att alla kan komma in och ta sig runt. Men också tillgänglig utifrån ett kognitivt perspektiv, som kan handla om ljussättning, ljudnivå och möblering.

- Bidrar metoderna till självkänsla och självförtroende hos de barn som deltar, oavsett vilket barn det är?
- Finns tillräckligt med tid avsatt för processer som bidrar till att barnet känner tillit och förtroende för de vuxna som leder aktiviteterna?
- Uppmuntras barnet att utforska frågor utifrån kommunikationsformer de själva är med och väljer? Finns möjlighet till kreativa och digitala metoder?
- Ges stöd till att barn samarbetar och stöttar varandra, för att kunna forma egna idéer och initiativ?

6. INKLUDERANDE

Deltagande ska vara inkluderande och öppet för alla barn på lika villkor. Barn är en heterogen grupp och möjlighet till deltagande ska ske utan diskriminering.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Ges barn med olika bakgrunder och förutsättningar möjlighet att delta och påverka?
- Görs ansträngningar för att analysera och övervinna hinder för inkludering?
- Har aktiviteterna tillgänglighetsanpassats?
- Uppmuntras vårdnadshavare att låta barnet delta?
- Ges barnet information om barnkonventionen, jämlikhet och diskriminering?
- Har ledare tillräcklig kunskap och färdigheter för att möjliggöra ett etiskt och inkluderande deltagande för barn?

- Uppmuntras barnet att reflektera över befintliga diskrimineringsmönster och påverka detta genom sin medverkan?
- Finns samarbeten med intresse- och anhörigorganisationer för att anpassa och stärka rättvisa möjligheter till deltagande?

7. UNDERSTÖDDA AV UTBILDNING

Både barn och vuxna behöver stöd för att stärka sina färdigheter kring verkligt deltagande. Barn för att själva förstå sina rättigheter, känna till former för delaktighet och inflytande, och aktivt kunna välja hur de vill delta. Vuxna för att kunna underlätta barns deltagande, arbeta tillsammans med barn och för att engagera barn.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Finns det planer och resurser för att ge barn utbildning och kapacitetshöjande aktiviteter kring barnkonventionen, delaktighet och inflytande samt andra ämnen som medverkande barn identifierar som relevanta för dem?
- Har ledare fått utbildning om barnkonventionen, delaktighet och inflytande, barnanpassad process, tillgänglighet och säkerhetsfrågor?
- Har ledare förutsättningar och kompetens att leda processer för barns delaktighet och inflytande, på ett sätt som gör att barnens åsikter tas på allvar?

8. SÄKRA OCH RISKMEDVETNA

Att uttrycka åsikter kan innebära risker. Vuxna har ansvar för barnen de leder och arbetar med, och måste vidta alla åtgärder för att minimera risker för att barn utsätts för våld, utnyttjas eller drabbas av andra negativa konsekvenser av sitt deltagande. Det måste finnas en strategi för att skydda barn, med hänsyn till särskilda risker som vissa grupper av barn utsätts för. Barn ska få information om deras rätt till skydd och de ska veta vart de ska vända sig för att få hjälp om det behövs. Barn ska ges möjlighet att med stöd delta i arbete med riskbedömning och handlingsplan. Familjer och lokalsamhällen är viktiga att inkludera i arbetet för att skapa förståelse för värdet av att delta och för att minimera de risker som barn annars kan utsättas för.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Finns det riktlinjer för att skydda barn och säkerställa principen om att barnets bästa ska beaktas?

- Har riskbedömning och handlingsplan gjorts för att förebygga och hantera riskerna?
Har barn deltagit i den processen?
- Känner sig barn trygga när de deltar?
- Har ledare fått utbildning om barns rätt till skydd och förebyggande av sexuell exploatering, våld och missbruk?
- Har ledare fått utbildning och handledning kring hur de ska agera om barn delger information som väcker oro?
- Vet ledare vilka förhållningsregler som finns för vuxna och barn? Vet ledare på vilket sätt de kan få stöd om något händer som bryter mot de uppsatta reglerna?
- Är det tydligt vart nödsituationer larmas och på vilket sätt de följs upp?
- Finns det en person som är särskilt ansvarig för säkerhetsfrågor och uppföljning ifall något händer? Är ansvarsfördelning och roller tydliga?
- Finns kontakter för psykosocialt stöd eller annan form av stöd om något barn behöver?
- Har ledare fått utbildning och handledning kring hur de ska agera om barn delger information som väcker oro?
- Har barn fått information om risker och säkerhetsåtgärder innan de gett sitt samtycke till att delta?
- Har barnets vårdnadshavare gett sitt samtycke till att barnet deltar?

9. PRÄGLADE AV ANSVARSSKYLDIGHET

Barn har rätt att få tydlig återkoppling och feedback kring sin medverkan i processer för delaktighet och inflytande, och kring vilken betydelse deras medverkan har haft. Till exempel ska barn vid all forskning eller konsultation ges information om hur deras åsikter har tolkats och använts. Vid behov ska möjlighet ges att ifrågasätta och påverka analysen av resultaten. Granskningar och utvärderingar av barns deltagande måste när det är möjligt genomföras tillsammans med barnen.

Frågor för att se om kravet uppfylls:

- Tar vuxna barns åsikter och förslag i seriöst beaktande och agerar utifrån dem?
- Finns resurser för att följa upp och utvärdera kvalitet och resultat av processen för barns delaktighet och inflytande?
- Stöttas barn att aktivt delta i uppföljnings- och utvärderingsprocessen?
- Får barnet feedback om i vilken utsträckning hänsyn har tagits till deras åsikter?
- Finns någon plan för att ta fram och dela en barnanpassad rapport om processen?

